

ԲԱԶՄԱՎԷՊ

ՕՐԱԳԻՐ

ԺԵ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 23.

1857

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1.

քարոյական

Ճեմաց խերացի առածնէր : (Տես երես 325)

Մեծերը ապականութեան ու շռայլութեան օրինակ տուին . և աս փնասակար օրինակին հետևեցաւ բոլոր ազգն ալ : Արկրագործք՝ իրենց արուեստէն ձանձրացած՝ մշակութիւնը թողուցին . վաճառականաց թիւը աւելցաւ . բարակաման ու գեղեցիկ ախորժակով շինուած կերպասներ ելան դուրս , և կարևոր պիտոյքը պակսեցաւ . խանութները հարուստ ու փառաւոր սնոտի նիւթերով լեցուեցան . արուեստագէտք իրենց բոլոր ճարտարութիւնը թափեցին աւելորդ բաներու վրայ . իւրաքանչիւր մարդ կը կարծէ թէ ամէն բանի կարող է . նոյն իսկ գիտնականք ալ աս ընդհանուր ապականութեան ենթակայ եղան , և ան անզգամ մարդիկն որ հարստացան՝ պատիւ ու մեծարանք կը գտնան :

Ղաթաղղը այսօր կը տեսնես որ իր հաւասարին հետ ընտանեբար կը վարուի . վաղը հարկ կ'ըլլայ որ անոր ծառայէ : Լճէն վիճակի մարդկանց մէջ տիրեր է խեղճութիւնը . վասն զի ամէնքը շռայլութեան ու ընչաքաղցութեան ետևէ եղած են :

Շատ աւելի հարկաւոր է ազգ մը սնուցանելը՝ քան թէ հարստացրնել : Արուստը պէտք է իրեն , և ոչ թէ առատութիւն աղուոր դրամներու : Փոխէ , թէ որ կրնաս , դաշտերու աւազը ամենաղուտ ոսկւոյ . բայց ոսկին կերակրոյ չփոխուիր , և ոչ ալ սովէ տանջուածը մահուրնէ կ'ազատէ : Սողովուրդը կրնայ յաւիտեանս ապրիլ առանց ստակի . բայց առանց երկրիս բերքերուն և ոչ մէկ օր մը կրնայ ապրիլ :

Այսին թէ մեր ընտիր ինքնակալնէ-
րը հաճոյք չէին սիրեր : Առանց ամենե-
ւին երկբայութեան կը սիրէին զան ,
վասն զի հեշտութեանց քաղցրագոյնը
ընտրեցին , որ է զժողովուրդը երջանիկ
ընել : Անով զուարճացան երկարատե-
կեանքի մը միջոցը , և զանիկայ իրենց
յաջորդներուն ժառանգութիւն թողու-
ցին : Ահա թագաւորներն եղան որ
ստուգապէս չսիրեցին հաճոյքը . որով-
հետեւ իրենց օրերը անհանգստութե-
ռ վախով անցուցին , իրենց կեանքը
կարճեցուցին , և որովհետեւ վիշտեր ու
աշխատութիւններ միայն իրենց ժա-
ռանգներուն թողուցին :

Ահա մը հանգստեան ժամանակ որ
կ'ունենամ տէրութեան հոգերէ ետ-
քը , շատ սիրելի է ինձի հին ժամանակ-
ներու մէջ մտքովս պտրտիլ . պատմու-
թեան ետեւէ կ'ըլլամ , նախնի թագա-
ւորաց ատեններուն կը ներկայանամ , և
կ'ախորժիմ անոնց դժբաղդութիւննե-
րուն ու բարեբաղդութիւններուն աղ-
բիւրները քննել : Ար տեսնամ թէ ա-
նոնք որ կործանեցան իրենք իրենց կող-
մանէ ասոր պատճառ տուեր էին . կը
տեսնեմ որ դժբաղդ եղան , որովհետեւ
ինքզինքնին չէին ճանչնար , և ոչ ալ ու-
րիշներէն խորհուրդ կ'ընդունէին : Այլ
թագաւորք , դուք մշտնջենաւորապէս
երջանիկ եղաք , երբոր ճարտար ու հա-
ւատարիմ պաշտօնեայք ընտրեցիք . բայց
երբոր վստահացաք անյարմար ու չար
անձանց , անոր պատիժն եղաւ ձեր թը-
շուառանալը :

Պարտք ունեցողը կը գանգատի իր
պարտատիրոջը խստութեանը վրայ :
Բայց երբոր ինքն ալ ուրիշի փոխ տայ ,
անկէց աւելի խիստ կ'ըլլայ :

Ան մարդը ճշմարիտ հարուստ է ,
որ իր եկամուտին համեմատ ծախք
կ'ընէ :

Չեմ ուզեր որ ուրիշները իմ մտա-
ծածս գիտնան : Արեմն մէկու մը մի
զուրկեր անիկայ : Չեմ ուզեր որ ուրիշ-

ները իմ ընելիքս գիտնան : Արեմն մի
ըներ զան :

Երբոր մէկու մը վրայ չար խօսուի ,
կը հաւտան մարդիկ . իսկ երբոր աղէկ ,
կը տարակուսին : Երբոր կը վարժի
մարդ ուրիշին պակսութիւններուն վրայ
խօսելու , անոր առաքինութիւններուն
ուշադրութիւն չընէր :

Իր անձին յաղթելը՝ մի միայն մի-
ջոցն է ուրիշներէն չյաղթուելու . իր
անձին տիրելը՝ մի միայն միջոցն է ուրի-
շը վրագ տիրել չտալու :

Նախանձով մը կը նայիս ուրիշներուն
հարստութիւններուն վրայ , սակայն աս
ընդունայն փափաքը չհարըստցնենք ըզ-
քեզ . աւելի աղէկ չէ՞ որ վերցընես սըը
տէգ այդ յիմարական ընչաքաղցութիւ-
նը : Ամբոյժ կը ցանկաս քու թշնա-
մոյդ մնասելու , սակայն աս անկարող
կամքդ իրեն մնաս մը չհասցընէր . աւելի
աղէկ չէ՞ որ յօժարութեւններէս իրեն :

Այնչանց դաստիարակութեան ան-
հոգանալը՝ ազգատոհմիդ նախատինք կը
բերէ ու կը թշուառացընէ ան դերդա-
ստանները , որոնց մէջ որ անոնք պիտի
մտնան :

Այն կապերուն որ կը միացընեն
հայր մը իր որդւոցը հետ , եղբայր մը
իր եղբարց հետ , բարեկամները իրենց
բարեկամաց հետ , քաղաքացիքը իրենց
քաղաքակցացը հետ , թագաւորները
իրենց հպատակաց հետ , ասոնց պատ-
ճառ եղած է ան զօդն որ էրիկը ամուս-
նոյն հետ կը զուգէ : Ան միութենէն ա-
ւելի սրբազան բան մը չկայ . և թէ որ
ասոր մէջ բարեկարգութիւն պահուի ,
բոլոր մարդկային ընկերութեան բարե-
կարգութիւնը ապահոված է :

Թագաւորի մը յօժարութիւնները
միշտ կը կատարուին : Անգէ չէնք մը
չինել . վարպետ ճարտարապետներ ի-
րեն համար ամէն վարպետութիւննին
կը թափեն : Արսի ելլալ կ'ախորժի .
ճարտար աղէղնաւորներ կը գտնէ : Ե-
րաժշտութիւն կը սիրէ . չորս կողմը
վարժ երաժիշտներ կը պատեն : Անթ-
մըն է ինքը , որուն մէջի հեղանիւթը
անթին ձեւ կ'առնէ :

1 Աս խօսքը Դաւիթ-Դստում կայսերն է , որ դը-
րուած է իբր Գրիստոսի Թուականութեան 627
տարւոյն :

Այ երբէք տեսած եմ որ խորամանկ
կութիւնը երկար ժամանակ յաղթած
ըլլայ անկեղծութեան :

Տես սա գառնուկն որ սպանդանոց կը
տանին . ամէն մէկ առած քայլը՝ իր
վախճանին կը մօտեցնէ զինքը : Ա՛վ
մահկանացու , քու վիճակդ ալ նոյն է .
քու կենացդ ամէն մէկ վայրկենին քայլ
մը առաջ կ'երթաս դէպ 'ի մահը :

Հաճոյից շատը չնչին զուարճու-
թիւններ են . և մասնաւորապէս ան-

պատշաճութիւն մըն ալ ունին , որ մարդ
ինքիրեն միայն չկրնար վայելէլ զանոնք :
Ամենէն աւելի պարզ խաղին գոնէ եր-
կու հոգի պէտք է . բայց ուսմունքը
օգտակար հաճոյքներ կու տայ մարդուս
ամենախորին առանձնութեան մէջ :

Այրբոր պատիւներ ու շահեր կ'առա-
ջարկուին քեզի , ան մի հարցընէր՝ թէ
արդեօք աս պատիւները նշանաւոր են ,
թէ աս շահերը մեծ են , հասկա թէ
արդեօք արդար է իրը :

քա ն ա ս ի ր ա կ ա ն

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅ ՆԱԽԿԻՆ

Ա՛վ իցէ դա ի նոյաբնակ դաշտավայր ,
Արծուենրման ի վեր պշուցեալ անբարբառ .
Յերկնից արդեօք յանհուն ի հրաշս ըզմայլի՝
Թէ խեռ շանթից ինչ տալ պատուէր սոսկալի .
Իոց ճաճանչէ յաչաց քաղցրիկ եւ աշխոյժ՝
Յորոց առիւծ իսկ ընկըրկի մեղմանոյշ :
Աջատասուն որպէս ըզմայր մի հըսկայ
Բարձրահասակ եւ կորովի կանգուն կայ .
Աջեղն ի ձեռս յորմէ թափին կայծակունք .
Կապարձ ի յուս եւ սպառնասաստ շառաչիւնք .
Ազվարսն հողմոց տուեալ ի խուռն ի ծածան ,
Հասկա զնիզակն յաղթող ճօճէ ի բըռան ,
Յորմէ այերք իսկ պակուցեալք նուրբք երազք
Յերկուս հերձեալ կասին նըմին հըպատակք .
Ինքն հետամուտ վաղէ փութայ ընդ փըքնին
Յերագութեան գալ ի մըրցանս ընդ նըմին : —

Ի դարեւանդ բարձուն Աստեաց դիւցընկէց
Աւր շանթք ու արծուիք լոկ թափառին օդահերձ՝
Եղըն թեթեւ ահաբեկեալ խուսափի .
Այլ խուճապեալ զոր գըտցէ վայր ամայի ,
Աջուր ընթացն արգել կայծակն ահագին
Ամ անփախուստ լիցի որսիկ ողբազին : —
Իբրդին բացուստ յանկարծ մռնչիւնք մահասաստ ,
Չեռն ի յաղեղն , դիմեն յառաջ ոտք պատրաստ . .
Այգ առիւծուն ահա գոչիւն որոտայ .
Հահատակէ քաջն ընդ առաջ ժիր առ նա :